

Nr 96.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1921 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av handelsgymnasierna jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 211, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående omorganisation av handelsgymnasierna, beräkna för ändamålet dels en höjning av det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier, nu högst 135,000 kronor, med 190,000 kronor till 325,000 kronor, dels ock på extra stat för samma år ett belopp av 10,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 11 februari 1921 dagtecknad proposition, nr 197, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels medgiva, att i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Örebro må från och med den 1 januari 1922, genom övertagande av de nuvarande statsunderstödda handelsgymnasierna i nämnda städer, inrättas statens handelsgymnasier, organiserade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet närmare angivits under förutsättning att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erfor-

derliga undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor ävensom, där lektor skulle förordnas till biträdande rektor, bostad eller hyresersättning åt sådan lektor;

dels fastställa avlöningen för ordinarie rektorer, lektorer, maskinister och eldare samt vaktmästare vid statens handelsgymnasier i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Örebro till följande belopp, nämligen:

för rektor till 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar;

för lektor till 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstilllägg till lönen, vart och ett å 500 kronor;

för maskinist och eldare till 1,750 kronor, därav 1,100 kronor lön och 650 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstilllägg till lönen, vart och ett å 100 kronor; samt

för vaktmästare till 1,450 kronor, därav 900 kronor lön och 550 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstilllägg till lönen, vart och ett å 100 kronor;

dels medgiva, att ålderstilläggen till ordinarie befattningshavare vid förenämnda statens handelsgymnasier må utgå ur åttonde huvudtitelns förslagsanslag: ålderstilllägg;

dels besluta, att för ordinarie rektorer och lektorer vid nys omförmälda gymnasier pensionsunderlaget för rektor skall utgöra 5,600 kronor och högsta pensionsunderlaget för lektor 4,600 kronor, samt att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor, sådant förordnande skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor;

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de för ordinarie befattningshavare vid omförmälda handelsgymnasier föreslagna avlöningsförmånerna;

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1922 tillträder ordinarie befattning vid någon av ifrågavarande läroanstalter, skall vara pliktig underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser;

dels medgiva, att lektor vid högre lärarinneseminariet, allmänt läroverk, folkskoleseminarium, teknisk elementarskola, tekniskt gym-

nasium, teknisk fackskola eller sjökrigsskolan må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tid, varunder han tjänstgjort såsom ordinarie lektor vid statens handelsgymnasium;

dels, vid bifall till här förut framlagda förslag, i riksstaten för år 1922 under rubrik: Statens handelsgymnasier, uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 185,000 kronor samt därav beräkna

för handelsgymnasiet i Malmö ett belopp av 63,300 kronor, för handelsgymnasiet i Hälsingborg ett belopp av 43,500 kronor, för handelsgymnasiet i Norrköping ett belopp av 33,400 kronor och för handelsgymnasiet i Örebro likaledes ett belopp av 33,400 kronor ävensom till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov ett belopp av 11,400 kronor;

dels till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till statens handelsgymnasier anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 12,000 kronor, att utgå efter de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott utfärda;

dels medgiva, att styrelse för statens handelsgymnasium må äga att beträffande de utgiftstitlar ej mindre å ordinarie än även å extra stat, som icke innefatta avlöning till ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppen i deras helhet icke överskridas;

dels ock — med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier, nu högst 135,000 kronor — för beredande av understöd, enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, åt handelsgymnasierna i Stockholm och Göteborg, att utgå på de villkor och enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, i riksstaten för år 1922 under rubrik: Statsunderstödda handelsgymnasier, uppföra ett ordinarie förslagsanslag, högst 135,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *T. Gardell* och *O. Jonsson* i Risinge väckt motion, nr 298, däruti hemställts, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 197 besluta, att statsunderstöd till handelsgymnasier måtte utgå efter hittills gällande grunder och med de belopp, som med tillämpning av dessa grunder bliva erforderliga.

I fråga om de av motionären framlagda skälen får utskottet hänvisa till motionen.

För närvarande är i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag av 135,000 kronor till handelsgymnasier, varjämte riksdagen på extra stat för år 1921 beviljat ett belopp av 150,000 kronor till förhöjda understöd åt sagda läroanstalter. Jämlikt nu gällande föreskrifter utgår statsunderstöd till handelsgymnasier efter varje gymnasiums särskilda behov; några bestämda grunder för statsbidragets beräkning äro icke fastställda, utan, sedan riksdagen beviljat ett anslag för ändamålet, har detta av Kungl. Maj:t fördelats efter omständigheterna i de olika fallen. Vederbörande kommun har dock förpliktats att antingen själv eller genom enskilda tillhandahålla erforderliga lokaler samt att till läroanstaltens uppehållande lämna kontant bidrag, motsvarande minst $\frac{1}{3}$ av statsunderstödet.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag åsyftar nu att på ett mera verksamt och ingående sätt än som förut skett främja denna gren på den allmänna yrkesundervisningens område. Med utgångspunkt från dels den uppfattningen, att staten borde genom inrättande av statliga handelsgymnasier i jämbredd med de tekniska gymnasier och fackskolorna infoga dem i det system av praktiska ungdomsskolor, som uppbyggts på grundval av 1918 års riksdagsbeslut, dels ock från den åsikten, att handelsundervisningen borde i viss mån även anpassas efter affärslivets fortgående utveckling och att staten därför ej borde helt och hållet omhändertaga denna undervisning utan lämna utrymme och stöd åt det enskilda initiativet, har Kungl. Maj:t nu föreslagit en anordning, som innebär en medelväg mellan sagda utvecklingslinjer och åsyftar, att staten såväl själv upprättar enskilda handelsgymnasier som ock lämnar understöd till dem av de nuvarande statsunderstödda handelsgymnasierna, vilkas ledning finner det för vederbörande läroanstalts verksamhet önskvärt att alltjämt bibehålla en gentemot staten friare ställning.

Enligt förslaget skulle de nuvarande statsunderstödda handelsgymnasierna i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Örebro förstärkas och omorganiseras efter vissa av departementschefen närmare angivna riktlinjer. Under det en tvåårig gymnasiekurs skulle vara regel, har en treårig kurs ansetts böra anordnas vid ett av nämnda gymnasier, nämligen handelsgymnasiet i Malmö. Den andra års-

kursen skulle uppdelas på två linjer, en handelsteknisk och en språklig, varjämte skulle komma att hållas ettåriga kurser för lärjungar, som avlagt studentexamen. Med avseende å inträdesfordringarna skulle avlagd realskolexamen med minst godkända vitsord i vissa ämnen eller däremot svarande kunskaper berättiga till inträde vid ifrågavarande gymnasier; härjämte skulle inträdesåldern bestämmas till 15 år. För varje statens handelsgymnasium skulle finnas en lokal styrelse, bestående huvudsakligen av personer med sakkunskap från det praktiska affärlivets områden. Härjämte skulle vid gymnasierna finnas rektorer och lektorer, i avseende å vilkas tillsättning, tjänstgöringsskyldighet och avlöningsförhållanden m. m. i stort sett skulle gälla vad i motsvarande hänseenden är bestämt beträffande de tekniska gymnasierna. I överensstämmelse med vad härutinnan gäller för sistnämnda gymnasier, skulle det åligga kommun, inom vilken handelsgymnasium vore beläget, att tillhandahålla för det samma erforderliga undervisningslokaler ävensom fri bostad eller hyresersättning åt rektor. Kostnadsberäkningen och staterna för de ifrågasatta statliga handelsgymnasierna äro uppgjorda i anslutning till vad som av riksdagen beslutats för de tekniska gymnasierna.

De handelsgymnasier, vilka fortfarande skulle bibehålla ställningen av enskilda, skulle vara handelsgymnasierna i Stockholm och Göteborg. Beträffande dessa gymnasier innebär förslaget, att staten genom väsentligt ökade bidrag medverkar till att bereda dem en tryggad ekonomi, samtidigt med att staten för bidragens utgående fastställer bestämmelser, ägnade att stärka gymnasiernas ställning i såväl ekonomiskt som organisatoriskt hänseende. Staten skulle till dessa gymnasier bidra dels genom ett grundanslag, vars belopp skulle sättas i ett bestämt förhållande till antalet lärjungeavdelningar, dels genom anslag till avlöning av lärare med belopp, motsvarande hälften av dessas fastställda avlöningsförmåner. För statsunderstödet utgående skulle vissa av Kungl. Maj:ts utfärdade närmare villkor och föreskrifter gälla.

Att den år 1918 vidtagna omorganisationen av yrkesundervisningen och den tekniska undervisningen icke kom att jämväl i sig inrymma en omorganisation av den högre handelsundervisningen, i den mån densamma uppbars av handelsgymnasierna, berodde uppenbarligen därpå, att handelsgymnasier redan då funnos, visserligen

Utskottets
yttrande.

tillkomna på enskilt initiativ och underhållna företrädesvis förmedelst enskilda medel, men icke desto mindre visande en stark livaktighet och erbjudande stora utvecklingsmöjligheter. Vissa svagheter föreligga otvivelaktigt — på sätt utredningen i ärendet påvisar — i handelsgymnasiernas nuvarande organisation, och nu gällande bestämmelser lämna ingen fullgod garanti för att dessa läroanstalter fylla den krävande uppgift, som ställes på desamma. I främsta rummet är orsaken härtill att söka i de ekonomiska svårigheter, varmed de kämpa. Att dessa skolor äro avsedda att tillgodose ett statsintresse i lika hög grad som andra till yrkesundervisningen hörande läroanstalter, kan ingalunda förnekas, och det synes vara en följdriktig utveckling av 1918 års skolororganisation, att jämväl handelsgymnasierna inrangeras i det system av praktiska utbildningsanstalter, som då till sina grunddrag förelades riksdagen och av riksdagen i allt väsentligt godtogs. Departementschefen har nu ansett tiden vara inne, då ett statsingripande är av nöden för åvägabringande av en fastare organisation av ifrågavarande undervisningsanstalter. Sett från den allmänna utvecklingens synpunkt kan denna departementschefens uppfattning ingalunda jävas; handelsundervisningen har i vårt land i jämförelse med andra grenar av yrkesundervisningen blivit eftersatt, och det är av en stor betydelse ej minst i betraktande av våra ökade handelsförbindelser med främmande länder att äga tillgång till merkantilt skolade krafter. Om ock från denna och liknande synpunkter det torde få anses av vikt, att något mer än hittills från statens sida åtgöres för tillgodoseende av denna undervisningsgren, måste dock utskottet, som har att tillse, att sagda intressen, hur berättigade de än äro, icke komma i konflikt med möjligheterna för staten att överhuvud kunna tillgodose desamma, ställa sig tveksamt, huruvida den nuvarande tidpunkten är den lämpligast valda för ett tillmötesgående av Kungl. Maj:ts förslag i hela dess utsträckning. Innan utskottet övergår till sakens ekonomiska sida, vill utskottet dock beröra ett par punkter i det föreliggande organisationsförslaget.

Med avseende å inträdesfordringarna vid de föreslagna statliga handelsgymnasierna innebär förslaget, att avlagd realskolexamen med minst godkända vitsord i svenska, tyska, engelska, geografi och matematik eller däremot svarande kunskaper, böra berättiga till inträde. I betraktande av det syfte handelsgymnasierna äro avsedda

att tjäna torde det böra framhållas, att realskolexamen ej bör vara ensam berättigande till inträde, utan att möjlighet även bör beredas ynglingar, vilka på annat sätt än genom avlagd dylik examen förvärvat förutsättningar att kunna tillgodogöra sig handelsgymnasiernas undervisning, att vinna inträde vid dessa gymnasier. Såsom ovan erinrats, innebär förslaget, att de ifrågasatta gymnasierna skulle till det stora flertalet organiseras såsom tvååriga och att en treårig kurs skulle anordnas endast vid ett gymnasium. Utskottet anser, att starka skäl tala för att åtminstone tillsvidare endast anordna tvååriga gymnasier; erfarenheten torde få utvisa, i vad mån treåriga gymnasier av ifrågavarande slag äro av behovet påkallade. I avseende å den av departementschefen förordade linjeuppdelningen synas jämväl delade meningar kunna göras gällande. Enligt utskottets mening kunna visserligen skäl anföras härför beträffande de större gymnasierna, medan åter för de mindre en dylik uppdelning näppeligen synes erforderlig. Vid granskning av de föreslagna gymnasiernas kursplaner har inom utskottet framförts den meningen, att språkundervisningen synes hava blivit allt för starkt tillgodosedd på bekostnad av de för den merkantila utbildningen i så hög grad viktiga handelstekniska ämnena.

Överinseendet över statens handelsgymnasier skulle tillkomma skolöverstyrelsen, som härutinnan skulle hava samma åligganden och funktioner, som i fråga om motsvarande tekniska läroverk. Härjämte skulle för varje gymnasium finnas en lokal styrelse med närmare angivna uppgifter. Såsom förebild hava här tjänat de tekniska gymnasierna. Förhållandet beträffande handelsgymnasierna synes dock vara något annorlunda, då det här i utpräglad grad gäller för gymnasierna att upprätthålla erforderlig kontakt med affärlivet och låta de merkantila intressenas målsmän få ett starkt inflytande på deras utveckling. Kommer sålunda en lokal styrelse till stånd, bestående av personer från affärlivets område, synes en sådan styrelse böra äga ett större inflytande på gymnasiets ställning och utveckling än förslaget giver vid handen. En alltför stark centralisation hos skolöverstyrelsen kan givetvis bidraga att skapa alltför stela former för en organisation, som mer än någon bör äga möjligheter till frihet och anpassning efter handelslivets växlande förhållanden.

Utskottet har ovan antytt, att det kunde ifrågasättas, huruvida

tidpunkten för den föreslagna omorganisationen av handelsgymnasierna i den utsträckning Kungl. Maj:t ifrågasatt är den lämpligast valda. Givetvis måste den ekonomiska synpunkten och det rådande statsfinansiella läget i detta fall tillmätas en avsevärd betydelse. Men för utskottet har det ock framstått såsom önskvärt att, innan man vidtager en omorganisation av den för denna undervisning genomgripande betydelse som den nu föreslagna, försöksvis vinna någon erfarenhet, hur den nya organisationen kan verka och vilka praktiska resultat kunna framgå av densamma. Först sedan man vunnit närmare erfarenhet härutinnan, torde man säkrare kunna bedöma, i vad mån den ifrågasatta organisationen är lämplig och ändamålsenlig och bör i sin helhet genomföras. I detta hänseende har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att staten övertager ett av de hittillsvarande statsunderstödda handelsgymnasierna, men att de övriga måtte erhålla statsunderstöd efter i stort sett enahanda grunder som hittills. Vid valet mellan de gymnasier, som skulle ifrågakomma, har utskottet ansett sig böra stanna för handelsgymnasiet i Hälsingborg. I samband härmed har utskottet ej velat underlåta framhålla, att, då framdeles i sinom tid spørsmålet om ett förstatligande av jämväl övriga handelsgymnasier kommer att tagas under förnyat övervägande, den synpunkten bör tagas under omprövning, huruvida icke en mera rättvis fördelning på landets olika delar av statsgymnasier av förevarande slag bör kunna åstadkommas än den, som skulle bliva en följd av statens övertagande av de nuvarande enskilda gymnasierna.

Det nuvarande handelsgymnasiet i Hälsingborg åtnjuter i statsanslag för år 1921 sammanlagt 34,350 kronor, därav 15,000 kronor från det ordinarie anslaget och 19,350 kronor från det extra förstärkningsanslaget. Efter statens övertagande av gymnasiet har den årliga kostnaden beräknats till 46,500 kronor, därav 43,500 kronor på ordinarie stat och 3,000 kronor på extra stat. Vid bifall härtill skulle det nuvarande ordinarie anslaget till handelsgymnasierna minskas med 15,000 kronor till 120,000 kronor. Anslagets rubrik torde även böra ändras. Vidare skulle i anslutning till utskottets förslag det extra förstärkningsanslaget, nu 150,000 kronor, minskas med i runt tal 19,000 kronor till 131,000 kronor. Emellertid har utskottet funnit sig böra tillstyrka någon höjning av sistnämnda belopp för att bereda handelsgymnasierna bidrag till avhjälpande av

de ekonomiska svårigheter, varmed de nu kämpa. Med hänsyn till allmänt fallande konjunkturer vill utskottet icke tillstyrka en större höjning än i runt tal 20,000 kronor. Det extra förstärkningsanslaget synes böra kunna begränsas till 150,000 kronor.

I och med att utskottet sålunda förordat en begränsning av angivet slag i det av Kungl. Maj:ts framlagda förslaget, hava i de föreslagna avlöningsvillkoren för befattningshavare vid handelsgymnasiet i Hälsingborg vissa jämkningar vidtagits.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt herrar Gardells och Jonssons omförmälda motion,

a) medgiva, att i Hälsingborg må från och med den 1 januari 1922, genom övertagande av det nuvarande statsunderstödda handelsgymnasiet i nämnda stad, inrättas ett statens handelsgymnasium, organiserat i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 februari 1921 angivits, under förutsättning att Hälsingborgs stad åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor;

b) fastställa avlöningen för ordinarie rektor, lektorer samt vaktmästare vid statens handelsgymnasium i Hälsingborg till följande belopp, nämligen:

för rektor till 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar;

för lektor till 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor;

för vaktmästare till 1,450 kronor, därav 900 kronor lön och 550 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 100 kronor;

c) medgiva, att ålderstilläggen till ordinarie befattningshavare vid förenämnda statens handelsgymnasium må utgå ur åttonde huvudtitelns förslagsanslag: ålderstillägg;

d) besluta, att för ordinarie rektor och lektorer vid nyss omnämnda gymnasium pensionsunderlaget för rektor skall utgöra 5,600 kronor och högsta pensionsunderlaget för lektor 4,600 kronor, samt att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor, sådant förordnande skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor;

e) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande av de för ordinarie befattningshavare vid omnämnda handelsgymnasium föreslagna avlöningsförmånerna:

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en blivande omorganisation av handelsgymnasiet eller eljest kan varda stadgad, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att vid en blivande omorganisation av handelsgymnasiet ävensom eljest, då Kungl. Maj:t med hänsyn till undervisningsväsendets behov, efter vederbörandes hörande, prövar sådant nödigt, låta sig förflyttas till annan befattning inom området för statens undervisningsväsende, dock att befattningshavare, som varder förflyttad till annan ort, skall vara berättigad att av statsverket erhålla skälig ersättning för flyttningskostnad till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer;

att ordinarie lärare skall vara skyldig att, enligt de bestämmelser, som därom varda meddelade, ingå såsom delägare i elemen-

tarlärarnas nya änke- och pupillkassa eller den pensionsanstalt, som kan komma att övertaga nämnda kassas funktioner;

att befattningshavare vidare skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungdot;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej skolöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid gymnasiet, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att ordinarie befattningshavare ej må åtaga sig undervisning i vare sig enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt icke, vad angår lektor, gymnasiets styrelse eller, vad angår rektor, skolöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid gymnasiet, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas; samt

att, därest för läroämnen, i vilka undervisningen är avsedd att uppehållas genom extra ordinarie lärarkrafter, extra ordinarie lärare icke kunnat anskaffas, ordinarie ämneslärare skall, i den mån han därtill är kompetent, vara skyldig dels att utan ersättning bestrida sådan undervisning till viss begränsad omfattning, dels ock därutöver mot särskild ersättning bestrida undervisning av angiven art, allt enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare föreskrifter;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar skola för lektor beräknas utgå för läsårets antal läsveckor samt att de i rektors avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår men till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas;

att tjänstgöringspenningar skola för vaktmästare beräknas utgå efter kalenderår;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller hyresersättningen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda för lektor efter fem år samt för vaktmästare efter tre år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring, och

andra förhöjningen efter ytterligare fem, respektive tre år, på samma villkor, samt

tredje förhöjningen, där sådan kan ske för vaktmästare efter än ytterligare tre år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av onförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänst-åldern blivit uppnådd;

att, därest adjunkt vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, som befordras till lektor vid handelsgymnasiet, intjänat tre ålderstillägg, honom skall omedelbart tillgodoräknas ett ålderstillägg som lektor;

att lektor må tillgodoräknas den tid, han må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid teknisk elementarskola, teknisk fackskola eller tekniskt gymnasium eller vid högre lärarinneseminariet, allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller sjökrigsskolan;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst-innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om semester, skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att semester årligen må, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av rektor under en och en halv månad och av vaktmästare under femton dagar; samt

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänst-innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträde till befattningen stadgat.

f) förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1922 tillträder ordinarie befattning vid ifrågavarande läroanstalt, skall vara pliktig underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser;

g) medgiva, att lektor vid högre lärarinneseminariet, allmänt läroverk, folkskoleseminarium,

teknisk elementarskola, tekniskt gymnasium, teknisk fackskola eller sjökrigsskolan må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tid, varunder han tjänstgjort såsom ordinarie lektor vid handelsgymnasiet i Hälsingborg;

h) vid bifall till här förut framlagda förslag, i riksstaten för år 1922 under rubrik: Statens handelsgymnasium i Hälsingborg, uppföra ett ordinarie anslag å 43,500 kronor;

i) till förstärkande av sistnämnda anslag anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 3,000 kronor, att utgå efter de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott utfärda;

k) medgiva, att styrelsen för ifrågavarande handelsgymnasium må äga att beträffande de utgiftstitlar ej mindre å ordinarie än även å extra stat, som icke innefatta avlöning till ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppen i deras helhet icke överskridas;

l) — i stället för det i riksstaten nu uppförda ordinarie förslagsanslaget, högst, till handelsgymnasier, nu 135,000 kronor, — under rubrik: handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Örebro och Norrköping uppföra ett ordinarie förslagsanslag, högst, 120,000 kronor att utgå enligt de för nuvarande ordinarie anslag till handelsgymnasierna gällande grunder;

m) till beredande av förhöjt understöd åt sistnämnda handelsgymnasier utöver till dem redan anslagna belopp anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, å 150,000 kronor, att utgå under förutsättning, att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, mot-

svarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Stockholm den 29 april 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtande nr 94.

Reservation

av herrar *C. G. Ekman, A. Pers, J. Nilsson* i Malmö, *C. A. Jansson* i Falun, *K. A. Westman, S. E. Ljungkvist* och *J. D. Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag

a) i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier med oförändrat belopp 135,000 kronor;

b) till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping utöver till dem redan anslagna belopp anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 150,000 kronor, att utgå under förutsättning, att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.
